

17. Konflikt och medling

Kunskapsdokumentets innehåll

Samhället hanterar konflikter på olika sätt såsom genom domstolsavgöranden skiljedomsförfaranden, medling och samarbetsamtal. I det här dokumentet kommer MFoF att övergripande beskriva konfliktteori och medling.

Konfliktteori

Det finns olika sätt att beskriva konfliktteori. Kanske kan det beskrivas som ett sätt att systematisera tankar och föreställningar om konflikter och konfliktlösning från olika vetenskaper. Kanske är det egentligen ingen teori utan ett samhällsfilosofiskt sätt att se på sociala system, enligt vilket dessa utvecklas genom motsättningar och oförenliga gruppintressen.¹ Konflikter är en företeelse i samhället som sker på flera olika arenor och nivåer. Kanske är det därför mer rimligt att tala om konfliktperspektiv snarare än konfliktteori, eftersom teorierna är hämtade från vitt skilda områden.²

Konflikt

Ordet konflikt kommer från det latinska ordet conflictus som betyder sammanstötning, att kollidera eller råka i strid med någon. Konflikt innebär således ett möte mellan sådant som inte är förenligt. Konflikten kan finnas såväl inom en människa som mellan personer, grupper, organisationer eller stater.³ Någon enhetlig definition av begreppet finns inte utan definitionen tycks mer bero på vilka vetenskapliga eller praktiska syften som finns med förklaringen av begreppet.

Konflikter är nödvändiga och oundvikliga

Konflikten kan vara konstruktiv eller destruktiv. De flesta människor reagerar negativt på ordet konflikt och tänker på att relationer förändras eller förstörs. Mer sällan hör man talas om att konflikten också är en möjlighet till exempelvis växande, utveckling och omorientering.⁴ Men konflikter är också en drivkraft. De är allmänmänskliga, nödvändiga och oundvikliga eftersom det handlar om människors förmåga att kämpa för sina intressen och behov, för rättvisa, frihet och lika värde. Konflikt uppstår när en vilja, ett behov eller en önskan möter motstånd.⁵

¹ Psykologguiden

² Lenneér - Axelson och Ingela Thylefors (2013)

³ Ekeland (2006), Nordhelle (2006), Nationalencyklopedin.

⁴ Norman och Öhman (2011)

⁵ Nordhelle (2006)

Konflikter uppstår när egna behov och intressen hotas

Det innebär att en konflikt uppkommer när olikheter mellan människor som är beroende av varandra upplevs som oförenliga och hotande i förhållande till egna behov och intressen och det därmed skapas spänningar och känslor eftersom en av parterna upplever att den andre använder makt för att påverka situationen till sin egen fördel.⁶

Hur konflikten hanteras beror på tidiga erfarenheter

Vad vi gör med varandra i konflikter, det vill säga hur vi uppför oss mot varandra och hur vi gör för att lösa en konflikt, har betydelse för vilka känslor som väcks inom oss. Några grundmönster i vårt sätt att reagera skapas tidigt i livet och upprepar sig med variationer också i vuxenlivet. En konflikt är en sådan situation där vi lätt kan dras med av intuitiva reaktionssätt och känslorvall.⁷

Konflikthantering

En tvist är ett symptom på en underliggande konflikt som inte har kunnat hanteras eller lösas av parterna. Det bästa är därför att förebygga tvisten eller i vart fall att se till att den inte trappas upp. Om det saknas en medvetenhet om egna partiska eller selektiva perceptioner,⁸ egna attributioner⁹ och projiceringar¹⁰ hamnar personerna lätt i ett upptrappande tillstånd där motparten istället för sakfrågan blir problemet. Upptrappningen av konflikten beskrivs av konfliktforskaren Friedrich Glasl genom nio steg i en *Konflikttrappa*. Det finns också andra sätt att beskriva processen som en trappa där konflikten för varje steg blir allt allvarligare men det är givetvis en förenkling eftersom varje konflikt har sin unika karaktär och dynamik. Beskrivningen visar ändå viktiga aspekter av hur en konflikt kan utvecklas.

Konfliktens upptrappning – de nio stegen

1. Åsikter blir ståndpunkter

Parternas åsikter blir alltmer låsta och leder ibland till sammanstötningar. De är medvetna om existerande spänningar men är övertygade om att dessa kan lösas genom samtal. Samarbetet fungerar mellan parterna och dialog är fortfarande möjlig.

2. Polarisering och debatt

Nu sker en polarisering i parternas tankar, känslor och viljor. Deras dialog övergår i diskussion och senare i debatt. Taktiken är att låtsas som om argumenteringen förs på ett rationellt sätt när parterna istället använder kvasi-rationella argument, exempelvis om orsakssamband, för att slippa ifrån sitt eget ansvar i konflikten. Parterna drar konsekvenser ur motpartens utsagor in absurdum för att göra dem tillspetsade. Argumentationen syftar till att påverka motpartens känslor och bringa denne ur balans.

3. Handling i stället för ord

⁶ Ekeland (2014)

⁷ Ekeland (2014)

⁸ Egidius (2021) Uppfattningsförmåga, varseblivning i betydelsen den process som gör att vi uppfattar oss själva, andra och vår omvärld, föremål, händelser, situationer, talade och skrivna ord och meddelanden med mera som objekt.

⁹ Egidius (2021) Tillskrivande något att vara orsak till viss händelse, förändring, handling, reaktion, upplevelse och så vidare, så att man därigenom känner att man får en förklaring.

¹⁰ Egidius (2021) En försvarsmekanism som innebär att individen tillskriver andra personer de mindre önskvärda egenskaperna hos sig själv.

Parterna förlorar tron på att samtal hjälper. De feltolkar handlingar och litar inte längre på varandra. Parternas pessimistiska förväntningar leder till ett snabbare konfliktförlopp och inlevelseförmågan går förlorad. Deras inställning är konkurrensinriktad, snarare än samarbetsinriktad och det blir lätt att hamna i ett fastlåst läge.

4. Stereotyper bildar koalitioner

Parternas konflikt handlar mer om vinst och förlust än om sakfrågor. Klichéer används angående vetande, kunnande och fackkompetens. Parterna styr in varandra i negativa roller och bekämpar dessa. De söker efter möjligheter att skada den andre parten. Det handlar mer om att maximera den andre partens obehag än att maximera sina egna fördelar. Parterna börjar söka aktivt stöd från omgivningen.

5. Tappa ansiktet

Parterna använder sig av offentliga och direkta personliga angrepp och tron på motståndarens moraliska integritet går förlorad. Ritualiserat iscensatta demaskeringsaktioner sker som får avslöjanden att verka som aha-upplevelser. I den här fasen vänder sig sympatisörerna emot parterna. Parterna blir allt mer isolerade.

6. Hotstrategier

Parterna försöker med extrema hot utöva inflytande på varandra. Deras agerande styrs alltmer av panikimpulser. Stressen ökar genom ultimatum och motultimatum och de aggressiva handlingarna ökar okontrollerat.

7. Begränsad förintelse

Parterna tenderar att se motparten som kapabel till vad som helst och attacker kommer utan förvarning. Den andre partens attacker ses som hårda och vedergällningen blir överdriven. Värden och dygder vänds till sin motsats vilket innebär att relativt små egna skador värderas som en vinst.

8. Fragmentering

Parterna vill åstadkomma varandras sammanbrott och försöker misskreditera motståndaren på alla tänkbara sätt. Målet är total förstörelse.

9. Tillsammans ner i avgrunden

Det finns inte längre någon väg tillbaka. Önskan att förinta fienden, sker till priset av självförintelse. Personen kan vara beredd att på längre sikt skada omgivningen, respektive efterkommande med den egna undergången.¹¹

Ovanstående beskriver en upptrappning av konflikten där parterna snabbt *rullar* utför konflikttrappan mot eventuell total förintelse. Parterna kan emellertid, i varje givet ögonblick, bestämma sig för att stanna på aktuellt steg och även att backa tillbaka till föregående steg. Att förbehållslöst be om ursäkt kan exempelvis vara ett första steg tillbaka mot försoning och fortsatt samlevnad. Konflikttrappan är tillämplig på varje typ av konflikt, från interpersonella konflikter till konflikter mellan länder.¹²

Konfliktens delar

Konflikten kan sägas involvera tre delar - *människa*, *problem* och *process*. Eftersom människor är inblandade har processen ett stort inslag av subjektivitet och oförutsägbarhet. Alla individer betraktar

¹¹ Jfr Norman och Öman (2011)

¹² Ibid.

tillvaron utifrån sitt eget psykologiska bagage. Vare sig parterna eller medlaren är fria från det förflutna och måste försöka undvika selektiv¹³ och partisk perception.¹⁴

Människan

Människan är en av sidorna i den triangel som en konflikt består av. Med sig bär människan hela sin historia av framgångar och tillkortakommanden. Människor har olika värdesystem och finner olika mening med sina liv. De bär också med sig sin mentala konstitution, sina känslor, möjligheter och sin personlighet. Om medlaren inte har kännedom om parternas värderingar kan det vara svårt att möta deras behov och intressen.

Det finns olika sätt att beskriva konfliktstilar. De amerikanska psykologerna Kenneth W. Thomas och Ralph H. Kilmann har gjort följande kategorisering; mildrande eller anpassande, undvikande, kompromissande, samarbetande eller problemlösande och dominerande, kämpande eller tvingande. Stilarna har identifierats utifrån omsorg om egna intressen och utifrån omsorg om andras intressen. (Se även kunskapsdokument om transformativ medling och systemisk kognitiv medling)

I en konflikt finns två saker att ta hänsyn till:

- Att nå en uppgörelse som tillfredsställer egna behov och mål
- Att bibehålla en önskvärd relation till den andra

Anknytningsmönster, mentalisering och känsloreglering påverkar konfliktlösningsförmågan

Konflikthanteringsförmågan både under barndomen och senare i livet underlättas av den inre trygghet som barnet kunnat utveckla under de första levnadsåren. En trygg anknytning banar väg för en konstruktiv konflikthantering,¹⁵ Ett tryggt barn är ofta mer kreativt och uthålligt när det gäller problemlösning. Dessa egenskaper är värdefulla för att förebygga och hantera konflikter och för att kunna föra dialoger och kunna hitta andra lösningar inom ramen för den samarbetande konfliktstilen.¹⁶ (Se kunskapsdokument om anknytningsteori).

Mentaliseringsförmågan handlar om att se sig själv utifrån och andra inifrån. Det innebär att personen har förmåga att kunna se ett samspel både ur sitt eget och ur den andres perspektiv utifrån såväl känslor, tankar och intentioner som handlingar. En individ kan mentalisera det förflutna, nuet och framtiden. Mentaliseringsförmågan utgör en grundläggande del i social kompetens och har stor betydelse för att förebygga konflikter eftersom individen bättre kan leva sig in i en annan persons situation.¹⁷

Känsloreglering handlar om förmågan att kunna identifiera sina känslor, förstå dem och kunna hantera dem och de växer fram i den dagliga relationen med de närmaste. En trygg anknytning och mentalisering påverkar barnets förmåga till känsloreglering. Barnet känner sig förstått och lär sig därmed förstå hur andra känner sig. Förmåga till känsloreglering har stor betydelse för uppbyggnaden av konflikthanteringsförmågan eftersom motsättningar väcker exempelvis stress, olust, aggression och skuld¹⁸.

¹³ Dvs. det vill säga att bara se det vi själva vill se och tolka situationer till vår egen fördel.

¹⁴ Norman och Öman (2011)

¹⁵ Bowlby (2010), Broberg mfl. (2020)

¹⁶ Broberg mfl. (2020)

¹⁷ Ryden och Wallroth (2008) och Skåderud mfl (2010) i Lennér Axelsson och Thylefors (2013)

¹⁸ Lennér Axelsson och Thylefors (2013)

De olika konfliktstilarna

Anpassande

De gemensamma intressena betonas och försöker uppfylla andras behov, medan de egna behoven sätts i bakgrunden. Stilen kan vara bra för tillfälliga lösningar.

Undvikande

Konflikten ignoreras, men försvinner inte, utan dyker regelbundet upp när parterna kommer i kontakt med varandra. Känslor och uppfattningar hålls tillbaka och individen drar sig undan.

Kompromissande

Parterna försöker finna en ömsesidigt acceptabel lösning. Båda parter måste ge upp något för att vinna något annat.

Samarbetande eller problemlösande

Parterna identifierar underliggande behov och försöker hitta lösningar som tillfredsställer dessa. Parterna har olika uppfattningar och lär av varandra. Man eftersträvar en lösning på konflikten som gagnar båda parterna.

Dominerande, kämpande eller tvingande

Man använder tvång och makt för att nå sina mål. Någon blir vinnare och någon blir förlorare.

Ur detta kan man se ett antal möjliga resultat av konflikthanteringen.

- Seger för ena parten och förlust för den andra,
- Kompromiss, en medelväg som balanserar parternas krav och önskemål mot varandra,
- Vinna-vinna-lösningar,
- Ingen överenskommelse uppnås, konflikten kvarstår.¹⁹

Om två stilar möts till exempel en *kämpande* och en *mildrande* kan utgången i förhandlingen tyckas given - den *mildrande* ger sig. Men det kan också innebära, att överenskommelsen aldrig blir genomförd eftersom den mildrande personen gjort så omfattande eftergifter, att överenskommelsen blir alltför besvärlig att genomföra. Det kan också innebära att någon överenskommelse aldrig görs. Ett exempel är när den ena parten i förhandlingen bara kräver och kräver, medan den andra parten bara noterar vad som krävs, utan att invända mot kraven. Den krävande parten, som plötsligt får nej på alla sina krav, kan få svårt att backa. Det är därför båda parter ansvar att reagera och ge tydliga signaler i förhandlingen.

Parterna i konflikten kan förstås också överge sina utgångspositioner och införa nya argument som leder till att konflikten upplöses.²⁰

Kommunikation

Aktivt lyssnande (se även kunskapsdokumenten om samtal med barn)

För att nå ett lyckat resultat och förbereda sig mentalt kan det vara viktigt att känna till parternas konfliktstilar. Det kan då vara möjligt att förhandla om processen och det kan innebära att parterna kan komma överens om att övergå från kamp till samarbete - det vill säga, man förhandlar om *processen*.²¹

¹⁹ Lenneér - Axelson och Ingela Thylefors (2013)

²⁰ Ibid.

²¹ Norman och Öman (2011), Lenneér Axelsson och Thylefors (2013)

Alla människor behöver bli sedda, hörda, bekräftade och få vara delaktiga i det som sker. Den som blir överkörd i en förhandling har troligen inte fått några av dessa behov tillgodosedda. Ett sätt att tillgodose dessa behov är att medlaren lyssnar aktivt på föräldrarna.²²

Strategin

Medlaren arbetar exempelvis med tre steg:

- Hur är det nu (problembeskrivning)?
- Hur skulle du vilja att det skulle vara (mål)?
- Hur ska det gå till (medel)?

Taktiken

Medlaren är aktiv, frågar, uppmuntrar, omformulerar och bekräftar det parterna beskriver.²³ (Se även kunskapsdokument om transformativ medling och systemisk kognitiv medling).

Känslor

Medlaren behöver vara empatisk, men ändå neutral och behöver därför redan i introduktionen betona att konfliktfyllda situationer kan uppstå och att förmågan att visa förståelse inte är detsamma som att hålla med någon i sak. Att ha ett inkännande förhållningssätt är en förutsättning i medling. Parterna behöver som tidigare nämnts bekräftas men även bekräfta varandra.²⁴

När det gäller föräldrar som separerat kan hanteringen av parternas känslor vara viktigare än den materiella frågan. Att få ge uttryck för sin sorg, ilska och oro är behov som är svåra att undertrycka. Det är bra att bekräfta dessa känslor tidigt i processen. Så länge som parterna är blockerade av negativa känslor har de svårt att bidra till processen.²⁵

När känslorna svalnat kan medlaren återföra diskussionen till processen och parterna kan börja se framåt. Medlaren har också möjlighet att se till att känslor som är mycket starka, och som skulle riskera att förstöra processen, i stället kan få ventileras i enskild sittning med medlaren. När känslorna är upprörda kan medlaren också välja att gå in och förhandla om processen det kan exempelvis ske genom att påpeka att föräldrarna varit överens om att låta en i taget tala, eller att parterna kommit överens om att tala om sig själva i *jag-form* i stället för att använda *du-budskap*. (*Du gör aldrig ...! Du gör alltid ...!*).²⁶

Om medlaren insisterar på att den inledande överenskommelsen ska hållas, kan metoden också skapa ett gott mönster för föräldrarna, som de kan använda även när de inte befinner sig i medling. Föräldrar kommer att vara bundna till varandra under ett helt liv, genom barnet, och måste hitta effektiva sätt att kommunicera.²⁷

Problemet

Det första en medlare behöver göra, är en noggrann screening av problemet för att se vilket eller vilka verktyg som passar just den konflikten. Vad är orsaken till problemet och hur har konflikten utvecklats? Medling kan vara ett verktyg men ibland kanske endast i en avgränsad del av konflikten. Definitionen av problemet har således stor betydelse eftersom den påverkar vilken metod som kommer att användas. När problemet inringats, väljs metod och beslutas vilka resurser som ska ställas till parternas förfogande. Medlaren måste alltså redan vid de inledande samtalen försöka bedöma

²² Ibid.

²³ Ibid.

²⁴ Ibid.

²⁵ Ibid.

²⁶ Ibid.

²⁷ Ibid.

konflikten och avgöra huruvida det är exempelvis terapi eller annan typ av hjälp eller stöd som någon eller båda parter behöver, eller om någon annan konfliktlösningsmodell är lämpligare.²⁸ Alla som arbetar med konfliktlösning lägger dock inte samma vikt vid orsaken till konflikten. Särskilt den lösningsfokuserade metoden innebär att man snarare fokuserar vid hur situationen ser ut när problemet är löst.

Olika typer av konflikter

Det kan vara hjälpsamt att dela in konflikterna i olika kategorier. Vissa tvister rör *fakta* medan andra rör *värden, behov* och *struktur*. Nordhelle delar in konflikterna i fyra grupper som kan göra det enklare att förstå vad konflikten handlar om och hur den kan hanteras.²⁹

Intressekonflikter

Intressekonflikter uppkommer oftast när det finns en begränsad mängd av något som båda parter önskar eller har behov av. Ju mer grundläggande ett behov är desto svårare är det att förhandla om. Ett intresse upplevs inte lika nödvändigt som ett behov och är därför lättare att förhandla om. Önsknings är enklast att förhandla om eftersom det är möjligt att vara utan dem.

Instrumentella konflikter

Parterna är inte eniga om vad som är viktigt att prioritera och varför. Det kan handla om vad parterna ska göra, hur det ska göras, vilka mål de har och vilka medel eller metoder som behöver användas för att nå målet. Instrumentella konflikter är ofta sammanflätade med värdekonflikter eller intressekonflikter men kan också vara rent instrumentella. Både målet för aktiviteten och de medel eller åtgärder som kommer att användas för att uppnå målet kan alltså vara källor till konflikt. De flesta av dessa konflikter löses genom förhandlingar.

Värderingskonflikter

En värde- eller värderingskonflikt beror på att parterna har olika uppfattning vad gäller människosyn, moral, ideologi eller andra liknande frågor. Det här är den svåraste konflikten att hantera, eftersom den beror på djupt rotade känslor. För att lösa den här typen av konflikt behöver parterna acceptera varandras åsikter och värderingar även om de tycker olika.

Pseudokonflikter

Den här typen av konflikter har antingen inget faktiskt innehåll eller ett falskt innehåll. Konflikten kan bygga på ett missförstånd, en fantasi, ett ogrundat rykte eller en överdrift från något håll. Båda parter tror då att konflikten gäller något som har sin grund i verkligheten och agerar utifrån detta. Om ett sådant missförstånd klaras upp i tidigt skede undviks att konflikten eskalerar.

Faktakonflikter som en del av värderings- och intressekonflikter

Ibland kan två parter var oense om den faktiska situationen. Olika bedömningar görs av vad som faktiskt hänt. Båda parter anser att det finns en objektiv verklighet, att en har rätt och den andre fel. Tiden används för att bevisa vem som har rätt. För att förhindra att konflikten förstärks behöver medlaren stoppa argumentationen genom att tala om att han eller hon har förstått att parterna har olika uppfattningar och att medlaren inte kommer att ta ställning till vem som har rätt eller fel.

Processen

Konfliktens tredje beståndsdel utöver *människa* och *problem* är *processen* (förfarandet). Tvister kan förutom genom medling lösas genom förhandling, rättegång eller skiljeförfarande. De flesta tvister

²⁸ Ibid.

²⁹ Jfr Nordhelle (2006), Ekeland (2014), Norman och Öman (2011) och Lennéer Axelsson och Thylefors (2013)

löses genom öppen kommunikation och aktivt samarbete eller genom kompromisser. Andra tvister löses ofta genom förhållning, anpassning eller undvikande. I det senare fallet finns konflikten kvar och kan störa den befintliga eller framtida relationen. Vissa tvister kan bara lösas i organiserad form och ibland med hjälp av rättssystemet. Nedan finns olika processer för konfliktens hantering, lösning eller upplösning mer detaljerat beskrivna.³⁰

Förhandling

Förhandlingsprocessen kännetecknas av att parterna själva har kontroll över tvisten, dess utgång och genomförandet av den ingångna överenskommelsen. Förhandlingen kommer att inkludera eller exkludera alla de frågor som parterna är överens om.³¹

Rättegång

Rättegång innebär att tvisten avgörs i domstol av en eller flera domare som fattar ett beslut, inte av parterna själva. Parterna avhänder sig genom rättegången kontrollen över såväl förfarandet som utgången i målet, utöver de yrkanden som dessa inledningsvis framställt samt den bevisning som de har presenterat.³²

Domstolsprocessen går normalt till så, att en av parterna skickar in en stämningsansökan till tingsrätten som delges motparten med en uppmaning att skicka in ett svaromål till rätten. Efter eventuell ytterligare skriftväxling kallas parterna till muntlig förberedelse hos rätten.³³

Vid den muntliga förberedelsen medverkar parterna och eventuellt deras ombud samt ordföranden i målet (en domare) och en protokollförare. Syftet med den muntliga förberedelsen är bland annat att reda ut målet (yrkanden, inställning, omständigheter, bevisning m. m.) så att målet kan företas till avgörande antingen vid förberedelsen eller vid särskild huvudförhandling. Vid den muntliga förberedelsen ska också klarläggas om det finns förutsättningar för förlikning (46 kap 6 § andra stycket, femte punkten rättegångsbalken).³⁴

Skiljeförfarande

Skiljeförfarande är en typ av privat rättsskipning, där parterna själva väljer de personer som ska lösa tvisten. Antalet domare varierar med den form av skiljeförfarande som används, men normalt är antalet domare en till fem. Processen är reglerad i lag om skiljeförfarande.³⁵

Medling

Medling kan i dess enklaste form sägas vara en organiserad förhandling där en eller flera medlare försöker få två eller flera parter att komma fram till en gemensam överenskommelse.³⁶

Medling

Vad är medling

Medling kan, på samma sätt som förhandling, på ett övergripande sätt, vara positionell eller intressebaserad. Medlingen kan vara distributiv eller integrativ, men också transformativ (omformande/förändrande) eller terapeutisk. (Se Kunskapsdokument om transformativ medling och systemisk kognitiv medling.) Alhadeff beskriver den verkliga fördelen med

³⁰ Norman och Öman (2011)

³¹ Ibid.

³² Ibid.

³³ Ibid.

³⁴ Ibid.

³⁵ Ibid.

³⁶ Ibid.

medling så, att den möjliggör för parterna i en konflikt att byta paradigim i sin relation, från konfrontation och konkurrerande intressen till samarbete och gemensamt sökande efter en kreativ lösning.³⁷

När det gäller positionell medling fokuseras det på parternas positioner dvs är de starka eller svaga. När det gäller intressebaserad medling fokuseras mer på parternas intressen av vad de vill ha ut av tvisten.

Medlingen kan ha en terapeutisk funktion, även om vissa utövare är av den uppfattningen att området terapi ska lämnas till yrkesmän inom det specialområdet. Det faktum att en tvist flyttas över från parterna till en tredje person - med exklusiv uppgift att hjälpa båda parter - har dock en lugnande effekt på parternas känslor. Detta kan göra det lättare att nå fram till en överenskommelse och även att få förståelse för sin egen roll i konflikten. Att bli sedd, hörd, bekräftad och få vara delaktig i det som sker, är grundläggande behov hos alla människor och har en läkande effekt på många problem. Medlingens terapeutiska effekt bör därför inte underskattas och kan ligga i vågskålen i valet mellan metoder. Medling är dock inte terapi. Målet med medling och terapi skiljer sig åt.³⁸ (Se även kunskapsdokument om transformativ medling och systemisk kognitiv medling)

Målet med medling

Till skillnad från domstolsprocessen efterforskar medlaren inte vem som har rätt och vem som har fel. Därmed inte sagt att medlaren inte söker grunder för en rättvis uppgörelse, i en jämförelse med hur lagstiftaren ser på saken till exempel när det gäller barns rättigheter. Medling har karaktären av gemensam problemlösning och bygger på frivillighet även om vissa typer av medling kan vara obligatorisk.³⁹

Medling bygger också på tanken att medverkan av en tredje part skulle ge bättre förutsättningar för en lösning av konflikten än vad parterna kan åstadkomma på egen hand. Denna person kan vara neutral och opartisk eller inte.⁴⁰

En av medlarens uppgifter är att hjälpa parterna hitta lösningar som båda parter kan leva med och som innebär att relationen kan fortsätta. När det gäller samarbetsamtal är syftet också att hjälpa föräldrar att träffa överenskommelser kring barnet utifrån barnets behov och eventuella önskemål.

Det existerar flera olika teorier om medling. (Se kunskapsdokument om transformativ medling och systemisk kognitiv medling). En vanligt förekommande fråga är huruvida dessa metoder ska användas renodlade eller om de går att kombinera med varandra. Vissa av grundarna till dessa skolor ställer sig avvisande till att deras metoder går att kombinera med andras. Andra anser att det går att kombinera dem.

När medling inte är lämpligt

Vad som däremot är klart, är att om det är uppenbart att parterna inte kan skilja på sak och person, eller inte har distanserat sig tillräckligt till sina egna känslor, kan medling vara omöjlig att genomföra.

Medlaren bör då avbryta medlingen och rekommendera parterna att återkomma när det finns bättre grund för att återuppta medlingen.⁴¹

Situationer när medling inte är lämplig kan exempelvis vara när parterna är för upprörda för att tala med varandra på ett meningsfullt sätt, om det finns skäl tro att någon använder medlingen för att öka konflikten, om en part verkar oförmögen att lyssna eller verkar för störd för att kunna förhandla fram ett fungerande avtal, problemet enligt medlaren inte går att medla om, person inte vill medverka eller om

³⁷ Ibid.

³⁸ Ibid.

³⁹ Ibid

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Norman och Öhman (2011), jfr HSLF-FS 2017:51)

exempelvis domstolen kan vara lämpligare och skillnader i styrka gör en rättvis överenskommelse osannolik.⁴² (Se även kunskapsdokument om transformativ medling och systemisk kognitiv medling).

Är någon medlingsmetod mer verksam i ärenden om vårdnad, boende och umgänge?

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, SBU har på uppdrag av MFoF undersökt om det finns evidens för att någon form av medling är mer verksam i ärenden som rör vårdnads, boende och umgängesproblematik än någon annan metod av medling. Det finns idag dock ingen forskning som kan visa att en metod är mer verksam än någon annan.

⁴² Beer och Stief (1997)

Förslag på diskussionsfrågor

Vilka konflikter kan bidra till utveckling och vilka gör det inte?

Vilken betydelse har anknytningsmönstret för konfliktens utveckling?

I vilka situationer fungerar inte medling?

Diskutera vilka olika medlingsformer som finns. Skiljer sig samarbetsamtal på något sätt från annan medling?

Referenslista

Ekeland T-J., *Konflikt och konfliktförståelse – för vården och den sociala sektorn*. Liber. Malmö; 2006.

Glaas, F. *Confronting Conflict*. Hawthorn Press. Wiltshire; 1999.

GLASL, F. (1982) 'The process of conflict escalation and roles of third parties,' in G. B. J. Bomers and R. B. Peterson, (eds) *Conflict management and industrial relations*, (pp. 119-140) The Hague: Kluwer Nijhoff Publishing.

GLASL, F. (1997) *Konfliktmanagement. Ein Handbuch für Führungskräfte, Beraterinnen und Berater*, 5. Auflage. Bern: Paul Haupt Verlag.

GLASL, F. (1999) *Confronting conflict. A first-aid kit for handling conflict*, Stroud: Hawthorne Press

Hareide D., *Konfliktmedling*. Studentlitteratur. Lund; 2006.

Haynes J. M., Fong, L., Fong S., *Mediation - Positive Conflict Management*. State University of New York Press. New York; 2004.

Nordhelle, Grethe, *Manipulasjon*, Gyldendal Norsk Forlag, Oslo, 2009.

Nordhelle, Grethe, *Mekling II*, Gyldendal Norsk Forlag, Oslo, 2007.

Nordhelle, Grethe, *Mekling - konfliktforståelse og konflikthåndtering*, Gyldendal Norsk Forlag, Oslo, 2006

Norman J. och Öman L., *Medling och andra former av konflikthantering*. Lustus förlag. Uppsala; 2011.

Tjersland

Vindeløv, Vibeke, *Konfliktmaegling*, Jurist- og Ökonomforbundets Forlag, Köpenhamn, 2004.